

3. Державна влада Румунії веде окупаційну політику [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://politicalgeographer.wordpress.com/2013/11/18>.
4. Євтух В. Б. Етнічність: енциклопедичний довідник / В. Б. Євтух; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, Центр етноглобалістики. – К. : Фенікс, 2012. – 396 с.
5. Касьянов Г. В. Теорії націй та націоналізму: монографія / Г. В. Касьянов. – К. : Либідь, 1999. – 352 с.
6. Котигоренко В. О. Етнічні протиріччя і конфлікти в сучасній Україні: політологічний концепт / В. О. Котигоренко. – К. : Світогляд, 2004. – 722 с.
7. Культура історичної пам'яті: європейський та український досвід / [Ю. Шаповал, Л. Нагорна, О. Бойко та ін.] ; за заг. ред. Ю. Шаповала. – К. : ІПІЕНД, 2013. – 600 с.
8. Нагорна Л. П. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії / Л. П. Нагорна. – К. : ІПІЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2012. – 328 с.
9. Україна в концепціях і доктринах Угорщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/ukrxx/r09.htm>
10. Хорошун Ю. У Чернівцях з'явилися румуномовні листівки із написом «Тут Румунія» [Електронний ресурс] / Ю. Хорошун. – Режим доступу : http://vidido.ua/index.php/pogliad/article/u_chernivcjah_zjavilisja_rumunomovni_listivki_iz_napisom_tut_rumunija/
11. Шаповал Ю. Політика пам'яті в сучасній Україні [Електронний ресурс] / Ю. Шаповал. – Режим доступу : <http://khp.org/index.php?id=1230112797>.
12. Шнирельман В. А. Ценности прошлого: этноцентрические исторические мифы, идентичность и этнополитика / В. А. Шнирельман // Collegium. – 2005. – № 19. – С. 160–186.

УДК [316.62:32]-057.875

Дидук І. А.

ТЕМПОРАЛЬНА ФУНКЦІЯ НАРАТИВУ МИНУЛОГО В ОСМИСЛЕННІ МОЛОДЦЮ ІСТОРІЇ СВОЄЇ КРАЇНИ

У статті вивчається темпоральна метафора як механізм когнітивного конструювання дійсності. Показано, що історична пам'ять виконує темпоральну функцію, тобто функцію часового співвіднесення результатів попередніх і наступних дій. Іntenціональна та реконструктивна властивість пам'яті вибудовують у молодого покоління власну особливу модель світобачення, яка конструює новий образ політичного світу.

Ключові слова: історична пам'ять, наратив минулого, темпоральність, когнітивне конструювання дійсності.

Дидук И. А. Темпоральная функция нарратива прошлого в осмыслении молодежью истории своей страны.

В статье изучается темпоральная метафора как механизм когнитивного конструирования действительности. Показано, что историческая память выполняет темпоральную функцию, то есть функцию пространственного

соотношения результатов прошлых и будущих действий. Интенциональные и реконструктивные особенности памяти выстраивают у молодого поколения собственную модель мировоззрения, которая конструирует новый образ политического мира.

Ключевые слова: историческая память, нарратив прошлого, темпоральность, когнитивное конструирования действительности.

Diduk I. A. Temporal function of narrative of the past in understanding the history of own country by youth.

The article substantiates the nature of concepts such as historical narrative and temporality, analyzes the text reality of narrative as a form of being of historical memory. It is established that historical memory is the result of social construction, and temporality – its cognitive mechanism. According narrative interpretations are presented as ways of thinking of the past. It is concluded that the historical narrative is the ability of the individual to understand and interpret the external world and its significant meanings. It is a mean of transmission of human experience.

It is shown that the historical memory performs temporal function, i.e. a function of time correlation of the results of previous and following. One of the criteria for classification of individual narratives is the temporal orientation of the text. The main temporal function of historical metaphor is in the birth of new information.

Intentionality of memory refers to its orientation to the future. According to the reconstructive trend, in memory nothing is stored in unchanged, and this variability is the law of memory functioning. Intentional and reconstructive memory property of the younger generation are building their own particular world view model, which constructs a new image of the political world.

The main narrative interpretations expressed in such ways of thinking as narrative justice, narrative order, tolerance narrative, narrative responsibility, freedom narrative, a narrative of hope, narrative performance, narrative welfare.

Three basic blocks of semantic understanding of narrative of past are defined in the article. These are: the constructs of peace, spirituality constructs, constructs of state. It is established that coherence of narrative models has a powerful consolidating potential of sense-creating of world political prospects in the state.

Key words: historical memory, narrative of the past, temporality, cognitive construction of reality.

Актуальність проведеного дослідження зумовлена потребою проаналізувати основні інтерпретаційні схеми історичної пам'яті як важливого чинника конструювання молоддю політичної картини світу. Оскільки історична пам'ять є як результатом розвитку спільноти, так і механізмом конструювання майбутнього, то вона постає потужним дискурсом, текстом, що відображає здатність спільноти до когнітивного моделювання дійсності. Сьогодні ми спостерігаємо «народження» нової генерації, тому актуально з'ясувати наповненість образу країни в її уявленнях.

Ідентичність громадсько-політичної спільноти підтримується, перш за все, вкоріненими в політичну культуру етично-правовими принципами. Однак час не переносить їх як «під копірку» – відбувається темпоральна узгодженість – переінтерпретація набутого досвіду за параметрами зрозумілості, несуперечливості та корисності. Уявлення, образи, які створюються історією,

цілком і повністю залежать від тієї позиції, яку ми самі займаємо у нашому сучасному.

У сучасній вітчизняній та зарубіжній психологічній науці з'являються численні спроби знайти нові інстанції, що здатні організувати в єдине ціле суб'єктивний досвід людини. Однією з основних таких інстанцій багато дослідників визнають розповідь, нарратив (І. Брокмейер, Дж. Брунер, І. П. Ільїн, С. С. Калмикова, В. В. Нуркова, Н. В. Чепелева, Р. Харре). Історичний досвід відповідно представляється як нарратив минулого. У дискурсивній психології акцентується, що людина є, водночас, і продуктом дискурсу, і – його творцем у певних контекстах взаємодії. Усе це дає змогу підкреслити актуальність вивчення темпоральних метафор нарративу минулого як механізму когнітивного конструювання соціально-політичної картини світу.

Мета статті полягає у вивченні конструктів темпоральних метафор минулого. Об'єктом дослідження є образ країни в уявленнях молоді. Предметом – механізм осмислення молоддю історичного минулого.

На основі досліджень М. Хальбвакса, П. Рікера, П. Нора, Ф. Йейтс, Ф. Аріеса зроблено висновок, що як історична, так і колективна пам'ять взаємно не заперечують одна одну, а є тісно пов'язаними складовими соціальної пам'яті, яка одночасно є історичною та колективною. Обидві вони – результат розвитку суспільства. Підкреслюється, що історична й колективна пам'ять є «втіленням» соціальної пам'яті, своєрідними «місцями» соціальної пам'яті [2; 6; 11].

М. Хальбваск цілковито заперечує саму можливість існування індивідуальної пам'яті незалежно від соціальних контекстів, якими вона цілковито детермінована на усіх етапах формування – від селекції образів, що запам'ятовує індивід, і аж до форм та способів їх репрезентації. Кожна соціальна група (і навіть суспільство чи нація) формує загальне уявлення про власне минуле, яке відображає та легітимізує ідентичність цієї групи, і лише в цих заданих межах формується та функціонує індивідуальна пам'ять членів цієї спільноти. Важливою складовою теорії колективної пам'яті М. Хальбвакса є ідея про те, що колективна пам'ять виходить за межі індивідуальної біографії та забезпечує трансляцію значущих знань про минуле між поколіннями. Тривкість у часі колективної пам'яті групи залежить від ефективності її зусиль, спрямованих на підтримання цієї пам'яті (комемоціальних практик), а зміст цієї пам'яті може змінюватися залежно від зміни панівних ідеологій [11].

Узагальнюючи численні соціологічні теорії колективної пам'яті, Б. Міштал пропонує розглядати пам'ять як репрезентацію минулого, при якій емоції та реконструкції минулого досвіду слугують для надання йому значення у сучасному контексті. При цьому дослідники пропонує розмежовувати три різновиди пам'яті: офіційну, масову та громадську (цит. за [13]). Офіційна пам'ять – панівний історичний нарратив, що його політичні еліти застосовують стратегічно, переглядаючи національну історію заради самолегітимації та збереження status quo. Масова пам'ять – це дискурсивні практики, підпорядковані панівним політичним дискурсам, які репродукують усталене та узгоджене бачення минулого. Громадська пам'ять охоплює уявлення та ідеї про минуле, які допомагають суспільству інтерпретувати своє минуле та сучасне, а також мати візію майбутнього. У межах громадської пам'яті відбувається змагання конкуруючих версій минулого, хоча часто деякі з них мають привілейоване становище [4].

Розмежовують також культурну та комунікативну форми пам'яті (Я. Ассман, [1]). Культурна пам'ять крокує через епохи і підтримується нормативними

текстами, а комунікативна пам'ять зв'язує покоління через усні спогади. Концепт комунікативної пам'яті охоплює ту частину колективної пам'яті, яка ґрунтується винятково на щоденному спілкуванні [1].

Г. К. Середою було виокремлено специфічні функції пам'яті: часової організації елементів досвіду й оціночно-змістовного фільтру, який організує елементи досвіду згідно їх значимості для людини [9]. Висунута ним експериментально доведена гіпотеза про футурогенну природу пам'яті полягає в наступних положеннях: пам'ять виконує в діяльності «темпоральну функцію», тобто функцію часового співвіднесення результатів попередніх і наступних дій; у всякій системі дій мнемічний відбір результатів (принцип фільтра) здійснюється, виходячи з наступної дії та стратегічної задачі. Такий фільтр регулюється мотивами і цілями діяльності: наступні цілі детермінують закріплення тих результатів, які будуть потрібними для подальшого перебігу діяльності. Отже, визначальною умовою запам'ятовування є мотиваційно-потребова настанова, спрямована у майбутнє, а мнемічна продуктивність дії залежить від організації системи дій, в якій вона здійснюється. У запропонованій Г. К. Середою теоретичній моделі пам'яті були реалізовані дві тенденції: інтенціональна й реконструктивна. Під інтенціональністю пам'яті розумілась спрямованість її в майбутнє, оскільки саме майбутнє визначає, що буде закріплено в пам'яті. Згідно з реконструктивною тенденцією в пам'яті нічого не зберігається в незмінному виді, і ця мінливість пам'яті і є законом її функціонування [9].

На основі теоретичного аналізу дослідження встановлено, що нарратив минулого – це здатність особистості зрозуміти та проінтерпретувати зовнішній світ та його значимі смисли. Він є засобом організації, осмислення та упорядкування особистого досвіду, який крім відображення розуміння та інтерпретації людиною дійсності та самої себе включає також й світ значимих переживань та індивідуально-авторське ставлення до дійсності. Він є досить гнучкою моделлю, яка дозволяє осмислювати реальність, пристосовуючись до неї, оскільки сам є частиною цієї реальності. Крім того, нарратив минулого надає узгодженості та впорядкованості людського досвіду, а також змінює цю впорядкованість, коли досвід або його осмислення змінюються. Л. Ваховський пише, що в площині нарративного підходу історія – «це не те, що було насправді в минулому, а те, що ми про це минуле розповідаємо» (цит. за [12]).

Нарратив минулого представлено замкненою завершеною структурою, що включає такі характеристики, як послідовність і завершеність дій, подій, що змінюють одна одну й розміщені у хронологічному або ж іншому, підпорядкованому якійсь єдиній логіці, порядку, оцінці найбільш значимих подій, афективне ставлення до них оповідача. Він є трансформацією неупорядкованих життєвих подій у певну послідовність, вибудовану, виходячи із загальної історичної концепції, історичного міфу, що й визначає внутрішню логіку породжуваного тексту. «Нарративне розуміння», занурене у життєвий контекст, є найкращим засобом для передачі людського досвіду», – зазначає Н. В. Чепелева [12].

Нарративний підхід – це область понять, де об'єкт є тотожним його інтерпретації, реальність, відносно якої різниця між інтерпретацією та зовнішнім по відношенню до неї об'єктом не має сенсу. У методологічному плані ми долучаємося до так званої енергійної парадигми, яка описує динамічні системи, що знаходяться в стані стійкої нерівноваги, безперервного вибору себе [12].

Наративний підхід долає дистанцію між реально існуючим та віртуально-минулим. Він звертається до особливого трактування категорії часу – в основі логіки оповідання як розуміння досвіду лежить не просто час, а час, насичений подіями. Час, який не містить подій, вочевидь втрачає для людини сенс. Події пов'язуються між собою і утворюють інтригу, на основі якої виникає історія (оповідь). На базі одних тих самих подій може бути «написано» нескінченне число історій, різніти їх будуть пояснювальні конструкції, обрані особистістю як засоби інтерпретації власного досвіду. Ці конструкції отримали назву «інтерпретаційних схем» [8]. Відповідно когнітивно-дискурсивної парадигми дослідження наративні інтерпретації представлено як способи осмислення молоддю історичного минулого. Актуалізовані ідентичності репрезентуються завдяки власним інтерпретаціям суб'єкта взаємодії.

Актуалізація історії полягає в тому, що ми не можемо вибудувати себе, не переосмислюючи свого минулого й не плануючи майбутнього. Людина співпрацює з історичним часом не тільки завдяки «вживанню в атмосферу минулих епох»: власною активністю, історичними ініціативами вона може впливати на хід історії, започатковуючи певні соціальні процеси, рухи та інститути [13].

На думку К. Манхейма, не кожне покоління вибудовує власну, особливу модель світобачення та впливу на світ [4]. Чи виникне новий образ політичного світу у наступного покоління, залежить від того, чи спрацює механізм індивідуальної міфотворчості, який допомагає адаптуватися до соціальних та культурних трансформацій. Важливо розглядати культурно-історичний багаж молоді як її ресурсний потенціал життєздійснення.

Отже, важливим чинником упорядкування та конструювання психічної реальності є наративні структури (текст) [8]. Останній є спрощеним відображенням соціальної реальності, якою він породжений. Такі тексти будуються навколо «сильних», системоутворюючих смислів людського буття. Множинність варіантів, втілених у певних сюжетах, є узагальненими «інтерпретаційними матрицями», які зафіксовані у певних смислах. Текст постає фундаментальним компонентом соціальної взаємодії, поєднуючи суб'єкта з культурою та іншими.

На наш погляд, аналіз наративу минулого дозволить виділити колективні уявлення людей як форму класифікації соціального світу, інтерпретаційної схеми та оцінки життєвих явищ. Дискурс-аналіз полягає у виділенні в гіпертекстах історії смислових блоків, сценаріїв поведінки та певних інструкцій. Наративна психологія робить наголос на тих метафорах, яким особистість з тих чи інших причин надає перевагу, саме вони є проектами «ментальної моделі світу» [7]. Саме в їхній площині особистість шукає себе та визначається.

Особливу увагу когнітивісти приділяють вивченню метафори, вважаючи, що вона займає центральне місце у ментальних моделях [3; 4]. Водночас вона є знаряддям формування нових ментальних категорій. У такий спосіб метафора розглядається робочим інструментом способу переходу від одного значення до іншого. Життєва метафора є результатом когнітивного накладання культурного прототипу на певні події, які відбуваються з суб'єктом. Створюючи метафору для себе, суб'єкт актуалізує вектор «вперед» і у такий спосіб відкриває простір нового досвіду.

Фундаментальною характеристикою буття є його темпоральність (перебіг), в якій виокремлюють два аспекти екзистенційності (буттєвості) часу

людини – переживання і проживання, які взаємопереходять, створюючи сфери переходу. Переживається час у свідомості, а його проживання відбувається в реальному житті як екзистенційний, здійснюваний, фактичний час. Темпоральність – відчуття того, що актуальне, цілісність буття в єдності минулого, сьогодення і майбутнього. Темпоральна функція метафори полягає у народженні нової інформації. Вона працює через соціальні механізми конструювання [3]

За допомогою контент-аналізу гіпертекстів минулого, а саме праць істориків, політологів та культурологів, було відібрано основні смисли, які характеризують образ країни. Їх аналіз дав інформацію про домінування конкретних філософських, політичних та соціальних констант – це певний зріз зовнішніх уявлень, смислів та образів. Так виділено конструкти, які було згруповано, та визначено фактори, що структурують політичну картину світу.

Встановлено, що образ – багаторівневий, має знакову-символічну модель, яка відтворюється у свідомості особистості. Виявлені константи є такими, що домінують. З одного боку вони походять від колективного безсвідомого, архетипічного, а з іншого – є результатом соціального конструювання.

Визначено основні темпоральні метафори, а саме етнічно-міфологічні, світоглядні, суспільно-політичні, правові та моральні. Вони складають базовий зміст поняття та є складним переплетеним набором настанов та орієнтацій. Етнічно-міфологічний підхід до образу країни фактично розуміє її географічно (через поселення) та культурно – завдяки спільності мови, звичаїв і традицій. Моральні та правові засади стали смисловими центрами психологічного простору політичного світу.

Такі характеристики образу країни відображають об'єктивну реальність. Вони є стимулами і мотивами поведінки людини. Це певні міфи, які конструює для себе особистість. Це своєрідні смислові пласти, кожен з яких відсилає особистість до відповідного контексту. І завдання особистості віднайти ті «смислові ключі», які дозволять їй відтворити його зміст як цілісний, зрозумілий, прийнятний, безпечний та, що важливо, авторський. Передбачається, що непроробленість чи застрягання на хоч одному з них ускладнює ідентичність особистості.

Також вони є наслідком певної міфологізації свідомості. Образ країни представлений складним комплексом наративів, які найчастіше є пов'язаними з міфологічною стороною свідомості. Деякі з них є результатом символічної реальності функціонування психологічного образу. Та насамперед сприймаються як такі, що забезпечують задоволення базових потреб особистості. До них відносяться потреби в соціальній самореалізації, в безпеці, а також в екзистенційній виправданості власного існування. Водночас саме такі константи «відповідають» за входження у майбутню інтеграцію.

Виділено такі основні метафори: наратив справедливості, наратив впорядкованості, наратив толерантності, наратив відповідальності, наратив свободи, наратив надії, наратив ефективності. Їх сукупність визначає наратив як цілісний, узгоджений та значимий. Тобто такий, що визначає рівень темпоральної узгодженості.

На думку О. О. Сапогової, у реконструюванні минулого кожен обирає між двома типами соціального аналізу: реалістичним і міфологічним [8]. Носії першого оцінюють світоустрій як сферу практичних дій, в якій надзвичайно багато залежить від самої людини. Як правило, це прибічники ініціативного типу поведінки, індивідуалістичних орієнтацій, універсалістських цінностей,

пріоритетів свободи й демократії. Притаманний їм погляд на суспільство як на самоусвідомлювану, саморефлектовану структуру зумовлює підвищену увагу до проблем типологізації масової свідомості. Притаманні йому відмітні риси – потяг до зрівняльної справедливості, простих рішень («забрати й поділити»), комплекси жертви, невисока цінність людського життя.

Міфологічний тип масової свідомості відзначається максималізмом і позірною революційністю. Його носії прагнуть дістати «все і відразу». Компенсаторними механізмами виступають утопічні марення, месіаністські ілюзії, пошук зовнішніх ворогів, ксенофобія. Такому типу свідомості більшою мірою, ніж раціоналістичному, притаманна амбівалентність: невисокий рівень довіри до владних інститутів сполучається не тільки із завищеними соціальними очікуваннями, але й з підсвідомим прагненням до авторитарної влади. У такий спосіб міф початково об'єднує етнос, ідеалізовано передає дійсність та досвід попередніх поколінь, не допускаючи ніякої іншої можливості досвіду, окрім тієї, яка була отримана завдяки ньому. Міфологічне світосприйняття зацентроване на позачасове зберігання минулого. Людина, яка існує у просторі міфу, по суті відокремлюється від власної особистості задля віднайдення себе в інших, втрачає індивідуальність мислення, перетворюючись на частку маси, натовпу. В кінцевому рахунку свідомість такої людини спирається лише на колективний досвід предків, їхню міфологію. Ритуали, традиції, побут визнаються найкращими, та окрім цього, священними та незмінними. Головною добродійною рисою стає індивідуальна покірливість та визнання єдино вірними історично сформовані стереотипи соціалізації та світосприйняття. Інтегрована таким чином нація не володіє державною організацією, яка об'єднувала б її політично, як зазначає В. В. Зінченко.

У такий спосіб, за результатами дослідження, образ країни:

- є результатом символічної реальності функціонування психологічного образу, тобто є знаково-символічною моделлю;
- складається з етнічно-міфологічних, світоглядних, суспільно-політичних, правових та моральних конструктив;
- виражений через такі основні ментальні інтерпретаційні моделі, як наратив справедливості, наратив впорядкованості, наратив толерантності, наратив відповідальності, наратив свободи, наратив надії, наратив ефективності, наратив добробуту;
- через узгодженість ментальних моделей має потужний консолідуючий потенціал смислотворення картини світу в перспективах державотворення.

Таке бачення відкриває простір для подальшого дослідження, спрямованого на визначення семантичної представленості даних конструктивів у автонаративах молоді. Характер їхньої інтерпретації у контексті толерантності чи, навпаки, нетерпимості має всі шанси визначити подальший розвиток країни.

Таким чином, ментальні інтерпретації є способом ставлення до внутрішнього та оточуючого світу, в основі якого знаходяться психічні процеси, які формуються під впливом історично сформованих норм, цінностей і традицій, що є спільними для даної спільноти і сформованих ними суспільно-державних утворень.

Узагальнені результати дослідження дозволяють говорити про базові блоки смислового розуміння. Це:

1) конструкти миру; принципи свободи, справедливості, рівності і солідарності лежать в основі прагнення мирного співіснування; культура миру передбачає сприйняття суспільством загальнолюдських цінностей, що

утверджують недоторканість основних прав і свобод особистості, принципи поваги, суспільної солідарності, згуртованості та толерантності;

2) конструкти духовності; здатність переводити універсум зовнішнього боку у внутрішній всесвіт особистості на етичній основі в інтерпретації Т. П. Скрипінної визначається як духовність [10];

3) конструкти державності; потреба у захисті та безпеці пов'язана з готовністю жити за певними нормами та принципами.

Таким чином, історичний досвід попередніх поколінь, їх образи світу складають основу психіки кожного з нас. Емоційні прояви, імпульси досить часто відображають їхнє колективно-родове несвідоме начало. Особисті ж образи, судження є здобутком індивідуального досвіду певної людини. Але в основі їх лежать системи наративів цілих народів, відображаючи прожиті ними історичні епохи. Історична пам'ять – це перш за все психічні явища колективної історії, до яких спільнотою пристосовуються усі зовнішні явища реальності. Індивідуальна історія є часткою історичного життя того чи іншого співтовариства, а вже потім етносу чи людства. Індивідуальна авторська міфотворчість розкриває для особистості як суб'єкта історичного досвіду трансформаційний сенс екзистенціального проектування. Іntenціональна властивість пам'яті спрямовує її у теперішнє та конструє майбутнє.

Вивчення даної проблеми засвідчує важливість використання темпоральної функції наративу минулого в психологічних практиках, що є завданням подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ассман Я. Культурная память / Я. Ассман. – М. : Наука, 1992 – 218 с.
2. Брокмейер Й. Нарратив: проблемы и обещания одной альтернативной парадигмы / Й. Брокмейер, Р. Харре // Вопросы психологии. – 2000. – № 3. – С. 36–27.
3. Воробьев А. Е. Темпоральная метафора как механизм когнитивного моделирования действительности / А. Е. Воробьев // Психологический журнал. – 2009. – № 2 – С. 58–71.
4. Гудков Д. Д. Метафора и рациональность как проблема социальной эпистемологии / Д. Д. Гудков. – М. : Русина, 1994. – 177 с.
5. Зінченко В. В. Громадянська ідентичність, соціальна стратифікація та націотворення в перспективах державності / В. В. Зінченко // Філософський часопис: збірник наукових праць. – К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. – № 1–2. – С. 35–41.
6. Нора П. Всемирное торжество памяти [Електронний ресурс] / П. Нора // Неприкосновенный запас. Дебаты о политике и культуре. – 2005. – № 2–3 (40–41). – С. 37–51. – Режим доступа : <http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/nora22.html>.
7. Рикер П. Конфликт интерпретаций: Очерки о герменевтике / П. Рикер. – М. : Медиум, 1995. – 415 с.
8. Сапогова Е. Е. Psychocadabra: субъективная «картина мира» как гипертекст / Е. Е. Сапогова // Известия Тул. Гу. Серия «Психология». – 2004. – Вып. 4. – С. 163–179.
9. Серета В. В. Регіональні особливості історичних ідентичностей та їх вплив на формування сучасних політичних орієнтацій в Україні : дис. ... канд. соціолог. наук: 22.00.04. / В. В. Серета. – К., 2005. – 477 с.

10. Скрипкина Т. П. Психология доверия: учеб. пособие студ. высш. пед. учеб. заведений / Т. П. Скрипкина. – М. : Академия, 2000. – 264 с.
11. Хальбвакс М. Коллективная и историческая память [Электронный ресурс] / М. Хальбвакс // Неприкосновенный запас. Дебаты о политике и культуре. – 2005. – № 2–3 (40–41). – С. 12–35. – Режим доступа : <http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/ha2.html>.
12. Чепелева Н. В. Психологічні механізми розуміння та інтерпретації особистого досвіду // Проблеми психологічної герменевтики / за ред. Н. В. Чепелевої. – К. : Міленіум, 2004. – 156 с.
13. Яремчук О. В. Проблема спадкоємності історичної традиції [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://forum.onu.edu.ua/index.php?topic=5084.0;wap2>

УДК 316:323.159.953

Федорів Х. І.

КОЛЕКТИВНА ПАМ'ЯТЬ: ЕВОЛЮЦІЯ УЯВЛЕНЬ, СУТЬ, СТРУКТУРА

У статті досліджено еволюцію уявлень про колективну пам'ять від найдавніших часів до сучасності, проаналізовано й визначено її природу, суть, специфіку та структуру.

Ключові слова: мнемотехніка, пам'ять, колективна пам'ять, рівні колективної пам'яті.

Федорив К. И. Коллективная память: эволюция представлений, суть, структура.

В статье исследована эволюция представлений о коллективной памяти от древнейших времен до современности, проанализированы и определены ее природа, суть, специфика и структура.

Ключевые слова: мнемотехника, память, коллективная память, уровни коллективной памяти.

Fedoriv K. I. Collective memory: the evolution of ideas, the nature and structure.

The article deals with the evolution of ideas about collective memory. Since Ancient times, much attention was paid to the study of the phenomenon of memory. In XVIII century the collective memory is included in the context of history. Then the collective memory has been perceived through the prism of psychology, sociology, and anthropology. The core idea is that collective attitudes and behaviors are created and shared through common experiences and communication among a cohort of people. Researches about collective memory have appeared in the literature under different guises. A French social psychologist Halbwachs (1877–1945) was the first who wrote in detail about the nature of collective memory, argued that basic memory processes were all social. That is, people remember only those events that they have repeated and elaborated in their discussions with others. Memories of national traumatic events are collective phenomena. With the passing of time the details of specific events fade as they taken from the forefront of our mind and placed into the mainstream of our memory. One of the major reasons that collective memory will fade is that successive generations will